

11.6. Professionaalid: advokaatide sektori haavatavus

11.6.1. Sektori üldkirjeldus

Sektori kirjeldus

Tabel 94. Advokaatide sektori kirjeldus.

Turuosalised	Turuosaliste arv seisuga 31.12.2019	Kohustatud isikute arv	Erialaliidu või katusorganisatsiooni olemasolu
Advokaadid	229	tingimuslik	Eesti Advokatuur

Sektori katusorganisatsiooniks on Eesti Advokatuur. Eestis võivad kõik isikud õigusteenust osutada, kuid üksnes Eesti Advokatuuri liige või välisriigi advokaat (isik, kellel on õigus tegutseda Euroopa Liidu liikmesriigis täieõigusliku advokaadina) võib seda teha advokaadi kutseametuse all. Advokaatidel ei ole Eestis õigusteenuse osutamise monopoli kohtutes ja kohtuväliselt. Eestis ei ole juristina õigusteenuse osutamine reguleeritud ja õigusbüroo võivad asutada kõik isikud. Advokaatide osutatav reguleeritud õigusteenus on turul eristatav ülejäänud reguleerimata õigusteenustest. Seisuga 26.02.2021 on Eesti Advokatuuri liikmeid kokku 1112, neist 747 on vandeadvokaadid, 362 vandeadvokaadi abid ja 3 assotsieerunud liikmed. 234 advokaadi liikmesus on peatatud AdvS § 35 lg 1 alusel. Liikmete arv ja jaotus on ajas muutuvad.

Tabel 95. Advokaatide sektoris läbiviidud küsitluse andmed.

Sektor	Turuosaliste arv	Valimi maht	Valimi suurus/ nõutud vastuste arv	Väljasaadetud kutsete arv	Saadud vastuste arv	Vastamise määr
Advokaadid ¹	239	valim	148	239	63	43%

Advokaatide sektoris oli täheldatud vähene aktiivsus NRA küsitluses osalemises, samaaegselt oli muude õigusteenuse osutajate aktiivsus tunduvalt kõrgem (65%).

Õigusraamistik

Advokaadi kutsetegevust reguleerib advokatuuriseadus, advokatuuri kodukord, eetikakoodeks ja advokatuuri poolt kehtestatud juhendid ja korrad.

Rahapesu ja terrorismi alaste nõuete täitmist advokaatide puhul reguleerib RahaPTS ja see rakendub advokaatidele üksnes piiratud ulatuses.

RahaPTS-i kohaldatakse advokaadi kutsetegevuses, kui ta tegutseb finants- või kinnisvaratehingus oma kliendi eest ja nimel. Samuti kohaldatakse käesolevat seadust advokaadi kutsetegevuse suhtes, kui ta juhendab tehingu kavandamist või selle tegemist või teeb ametitoimingut või osutab ametiteenust, mis on seotud:

- 1) kinnisasja, ettevõtte või äriühingu aktsiate või osade ostu või müügiga;
- 2) kliendi raha, väärtpaberite või muu vara haldamisega;
- 3) makse-, hoiu- või väärtpaberikontode avamise või haldamisega;
- 4) äriühingu asutamiseks, tegevuseks või juhtimiseks vajalike vahendite hankimisega;

¹ Advokaadibürood EMTAK koodiga 69101

5) usaldushalduse, äriühingu, sihtasutuse või muu juriidilise isiku staatust mitteomava isikute ühenduse asutamise, tegevuse või juhtimisega.

RahaPTS ei kohaldu, kui advokaat hindab kliendi õiguslikku olukorda, kaitseb või esindab klienti kohtu-, vaide- või muus sellises menetluses, sealhulgas nõustab klienti menetluse alustamise või vältimise küsimuses, sõltumata sellest, kas teave on saadud enne menetlust, menetluse kestel või pärast menetlust. Lisaks tuleb advokaatidel rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmisel juhendada rahvusvahelise sanktsiooni seadusest (RSanS).

Ka on advokatuur oma liikmeskonnale kehtestanud valdkonda reguleerivad juhendid – rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise protseduurireedid ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise riskihinnang. Samuti on rahandusministeeriumi ja RABi poolt välja töötatud üldised juhendmaterjalid turuosalistele (mitte konkreetsetelt advokaatide sektorile).

11.6.2. Riskide tüpoloogiate kirjeldus

Advokaadi teenust soovitakse mõnikord järgmistes valdkondades, mis iseeneses kannavad ka rahapesu või terrorismi rahastamise riski:

- Kinnisvaratehingud;
- ettevõtete loomine;
- klientide asjaajamise korraldamine;
- heategevusorganisatsioonide asutamine ja juhtimine.

Küsitluse käigus selgusid järgmised teoreetilised riskikohad:

- suured sularahatehingud, kuigi praktikas esineb neid tänapäeval ülimalt harva;
- avaliku sektori ja PEP-idega seotud tehingud;
- ebatavaline/kahtlane äritegevus;
- rahaliste allikate ebaselgus;
- tehingud variisikutega.

11.6.3. Ohud

11.6.3.1. Rahapesu ohud

Sularaha tehingute oht

Sularahaga arveldus advokaadibüroodes ei ole üldlevinud ja seda kasutatakse vähe ja kui, siis väikestes summades. Advokatuur on kaudselt teadlik üksikutest tundmatu taustaga rahavoo juhtimise katsetest läbi advokaadibüroo pangakonto, mille käigus välisriigi isikud on üritanud minevikus advokaadibüroo kaudu realiseerida advokaadibüroo kaudu välisriigis väljakirjutatud pangatšekke. Seejuures pole tuvastatud, et tegemist oleks olnud kuritegelikku päritolu rahaga või terrorismi rahastamise katsega.

RP/TRile kaasaaitamise oht

Kaasaaitamise ohu all saab silmas pidada teadlikku hoolsusmeetmete kohaldamise eiramist või nende ebatäpset kohaldamist kokkuleppel kliendiga. Advokatuur nimetatud ohu praktikas realiseerumise juhtumitest teadlik ei ole.

Advokatuurile teadaolevalt on ühele advokaadile esitatud kahtlustus KarS sätete alusel, mis käsitlevad rahapesu, kuid teadaoleva informatsiooni kohaselt ei seondu kahtlustus RahaPTS sätete ega hoolsusmeetmete kohaldamata jätmisega advokaadibüroos, vaid seoses osalusega äris nimetatud advokaadi isiklike sõbrasuhete kontekstis. Advokatuur jälgib konkreetset juhtumit ning tahtlikus kuriteos süüdimõistmise korral heidetakse advokaat advokatuurist välja.

Järeldus

Käibe ja sularaha osakaal on õigusnõustajate sektoris väike ja kiirelt kahanev. Sellega täiendavaid ohte

sektorile pigem ei kaasne. Advokaadid üldjuhul klientide makseid ei vahenda ning tšekkidega arveldamist advokaatide sektoris ei toimu. Järelevalvele tuleb jätkuvalt pöörata tähelepanu, et ennetada uusi riske ja tõsta jätkuvalt advokaatide teadlikkust.

Tabel 96. Rahapesu ohutase advokaatide sektoris

Sektor	Rahapesu ohutase sektori tasandil	
Advokaadid	1	madal

Eesti kontekstis on advokaatide sektori rahapesu oht **madal**.

11.6.3.2. Terrorismi rahastamise ohud

Advokaatide sektori spetsiifilised erisused terrorismi rahastamise aspektist puuduvad, põhimõtteliselt riskid on samad, mis rahapesu ohtude puhul (vt p 11.6.3.1.).

Järeldus

Advokaatide õigusteenu osas spetsiifilisi leide ei ole. Eesti advokaatide teenused ei ole selles osas atraktiivsed, kuna maksete vahendamist ei toimu. Terrorismi rahastamise riskid puudutavad sektoripõhiselt peamiselt panku ja finantssektorit ning heategevusorganisatsioone, millega advokaatidel on väga vähene kokkupuude. Terrorismi rahastamise oht advokaatide seas on väga madal ning riskid on juhitud läbi tavapärase rahapesu tõkestamise hooldusmeetmete.

Tabel 97. Terrorismi rahastamise ohutase advokaatide sektoris

Sektor	Terrorismi ohutase sektori tasandil	
Advokaadid	1,4	madal

Eesti kontekstis on advokaatide sektori terrorismi rahastamise oht samuti **madal**.

11.6.4. Haavatavused

11.6.4.1. Rahapesu tõkestamise haavatavused

11.6.4.1.1. Kokkupuude ohuga

- **Tegelike kasusaajate ebaselguse oht:** Suuremat riski kannavad endas välismaiste klientide tehingud ja riikliku taustaga isikud, nende pereliikmest või lähedasteks kaastöötajateks peetavateks isikutest kliendid. Riikliku taustaga isikute info kogumine on keeruline andmebaaside puudumise tõttu, avaliku sektori tugi nii tegeliku kasusaja kui ka riikliku tausta selgitamiseks on nõrk. Tegeline kasusaajate info osas võivad esineda raskused, st et äriregistratsiooni sisalduvate andmete puhul ei ole tagatud nende õigsus. Samuti võib tegelike kasusaajate tuvastamine olla raskendatud keerukate omandistruktuuride esinemise puhul. Oht ei seonu olemuselt advokaatide sektori erisusega.
- **Ebapiisavate ressursside oht:** advokatuuri kui järelevalveorgani ning advokaadibüroode kui organisatsioonide ressursid on täna piisavad, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõudete täitmist kontrollida, samuti korraldavad advokatuur ja advokaadibürood regulaarseid koolitusi ning järjest tõstetakse advokaatide teadlikkust. Ressursside puudumise risk on madal, kuid on oluline järelevalve fookust hoida ja järelevalvet tõhustada. Ressursside ebapiisavuse oht tekib, kui riik suurendab rahapesu tõkestamisega kaastnevat administratiivset koormust. Rahapesu vältimise meetmete rakendamiseks on sektoril piisavad ressursid, teadlikkus ja oskused, mistõttu oht, et kuritegelikud ühendused võivad sektorit rahapesu eesmärgil ära kasutada, on

madal. Advokaaditeenus Eestis on olemuselt personaalne, mis tähendab kõrge kvalifikatsiooniga advokaadi isiklikku kontrolli kliendi ja tema antud ülesande üle algusest peale. Samas on jätkuvalt vajalik järelevalve tõhustamine eksimuste ennetamise eesmärgil.

- **Digitaalsete võimaluste kasutamisest tulenev oht:** suureneb oht pettustele kliendi digitaalse identifitseerimisega seoses. Praktikas ei ole advokaatide puhul realiseerunud, kuna teadlikkus ohu vältimiseks on olnud piisav, seega oht keskmisest madalam. Samuti on rahavood advokaaditeenuse puhul teistpidi, st kliendilt advokaadibüroole, mistõttu advokaadid ei ole üldiselt kelmeide sihtgrupp. Risk on juhitav hoolsusmeetmete järjepideva rakendamise kaudu. Advokaaditeenus iseenesest on nõuanne või asjaajamine, mis olemuselt ei ole digitaalne teenus. Digitaalsed võimalused seonduvad üksnes sekundaarsete aspektidega, nagu kliendi-advokaadi kommunikatsioonikanalid ja kliendi identifitseerimine ilma vahetu kohtumiseta. Advokaatide sektori spetsiifilisi ohte digitaalsete võimaluste kasutamisega ei kaasne.

Advokaatide kuritegelikesse skeemidesse kaasamise oht on väga madal, kuna advokaadiks saamisele eelnevalt kontrollitakse tausta ning advokatuuri liikmeks ei võeta isikut, kes on minevikus toime pannud kuritegusid. Samuti heidetakse advokatuurist välja isikud, kes mõistetakse süüdi tahtlikus kuriteos ja nad ei saa advokaadina tegutseda. Advokaatide isikuline koosseis on Eestis seega hästi kontrollitud ja puhta taustaga.

11.6.4.1.2. Riskiteadlikkus

Juhtkonna pühendumine ja juhtroll

Küsitluse käigus selgus, et enamus advokaadibüroodest teostab uue töötaja osas taustakontrolli, RP/TR tõkestamise osas on büroodel kohustus oma töötajaid koolitada. Advokatuuri astuja taustakontroll on teostatud advokatuuri poolt ja advokatuuri liikmeks ei saa isik, kes on minevikus toime pannud tahtliku kuriteo. Advokatuuri mittekuuluvad isikud aga ei tohi seaduse kohaselt advokaadibüroos õigusteenust osutada. Teadlikkus on mh kõrge tänu katuseorganisatsiooni ehk advokatuuri juhistele².

Advokatuuri juhatus võtab advokatuuri liikmete poolt antud valdkonnas esitatud pöördumiste osas seisukohti, korraldab koolitusi ning vajadusel pöördub riigiasutuste poole rahapesu ja terrorismi tõkestamisega seotud nõuete täitmise osas, kui advokaatidel on praktikas tekkinud küsimusi RahaPTS nõuete täitmisega seoses. Nimetatud info edastatakse ka advokatuuri liikmetele.

Rahapesu andmebüroo statistika kohaselt on advokaadid 2019. aastal esitanud kaheksa teatist, mis on võrreldes teiste kohustatud isikutega vähene. Sellest ei saa aga teha järeldust, nagu esineks antud sektoris RP/TR juhtumid, kuid neist ei teavitataks. Esiteks, Eesti õigussüsteemis ja turupraktikas on enamik RahaPTS regulatsiooni alla minevaid õigustoiminguid suunatud kas läbi notarite ja/või on esimeseks kokkupuutepunktiks pangad või muud teenuseosutajad. Näiteks kinnisvara ostmiseks, osahingu või aktsiaseltsi asutamiseks või nende osaluste ostmiseks pole üldjuhul üldse advokaate vaja kaasata. Finantstehinguteks aga pöörduakse krediidi- või finantseerimisasutuste poole. Eesti turul on selgelt eristunud ka äriühinguteenuste osutajad eraldi sektorina (ei ole advokaadid) ja advokaadibürood selles vallas tegutsevad vähe, nn riuliäriühinguid advokaadibüroodes üldiselt ei müüda. Vastavalt ka rahapesu kahtluse kohta esitatavad teatised saavad tulla valdavalt just pankadest ja notaribüroodelt, aga ka äriühinguteenuste osutajatelt, mistõttu kahtlased tehingud ei jõua läbi taolise "filtri" liiga tihti advokaadibürooni. Teiseks, valdava enamuse advokaatide põhitegevuseks on klientide esindamine kohtu- ja kohtuvälistes menetlustes või seoses muude õigusteenustega, mille puhul RahaPTS ei rakendu ja seega pole võimalik ka teatist esitada.

Lühikokkuvõte

Advokaatide sektoris on olemas regulatsioonid seaduse tasandil. Sektori teadlikkus RP/TR tõkestamise

² AdvS § 12 p 8, 9 ja 18 alusel advokatuuri juhatuse kehtestatud reeglid ja sisekontrollikeskiri rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide maandamiseks ja juhtimiseks ning advokaadi tegevusega kaasneva rahapesu ja terrorismi rahastamise riskihinnang

nõuete täitmise osas on kõrge mh tänu katuseorganisatsiooni poolt välja antud juhiste ning regulaarselt pakutavatele koolitustele. Samuti on rahandusministeeriumi ja RABi poolt välja töötatud üldised juhendmaterjalid turuosalistele (mitte konkreetselt advokaatide sektorile).

11.6.4.1.3. Õigusraamistik ja kontroll

Järelevalve kvaliteet

Regulatsioonide tase:

Regulatsioonide tase advokaatide sektoris on kõikehõlmav ja piisav. Regulatsioonid on olemas nii seadusandlikul kui katuseorganisatsiooni tasandil (vt. ka vastus 8.1.). Vajadus täiendavate regulatsioonide järele puudub. Sektori eneseregulatsioon on toimiv ning eetilised standardid kõrged.

Järelevalveorgani rolli täidab advokatuur, mis teostab oma liikmeskonnaülel kontrolli RP/TR tõkestamise nõuete täitmise osas. Advokatuur teostab igal aastal 25 advokaadibüroo osas järelevalvet kohapealse kontrolli kaudu, rakendatakse juhuvalimit ja riskipõhist lähenemist. Kontrollitavate advokaadibüroode arv on ajas kasvanud, alates 2019. aastast kontrollitakse kohapealse kontrolli kaudu 25 bürood varasema 20 büroo asemel. Järelevalvesüsteemi tugevdamiseks ja täiustamiseks on kavas juurutada sarnaselt notaritele täiendavalt rahapesu kaugkontrolli. Kaugkontroll võimaldaks rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alaste nõuete täitmisel kontrollida suuremat arvu advokaadibüroosid, kui korralise järelevalve käigus, ning selekteerida riskantsemad bürood kohapealseks kontrolliks. Järelevalvega on advokatuuris hõivatud 1 jurist ning 1 juristi assistent osaliselt, samuti tegeleb järelevalve küsimustega kantsler ja advokatuuri juhatus *ad hoc*.

Lisaks eeltoodule, on Advokatuur juurutanud alates 2015. aastast advokaadibüroode kvaliteedijuhtimise tunnistuste taotlemise ja väljastamise süsteemi, mille puhul advokaadibürood, kes vastavat kvaliteeditõendit taotlevad, allutavad ennast täiendavatele nõuetele ja advokatuuri poolt läbiviidavale kohapealsele regulaarsele auditeerimisele, mis hõlmab muuhulgas ka rahapesu tõkestamise protseduuride ülevaatamist. Selliseid büroosid, mis vabatahtlikult vastavad kõrgendatud standardile, on tänaseks kuus bürood, kus töötab kokku ligikaudu 209 advokaati.

Lisaks advokatuurile teostavad esimese tasemenähtena advokaatide tegevuse üle järelevalvet, sh rahapesu tõkestamise hooldusmeetmete rakendamise suhtes, ka advokaadibürood ise, kus advokaadid tegutsevad.

Samuti omab järelevalvepädevust RAB, kes teostab järelevalvet RahaPTS nõuete täitmise üle. Koostöö RABi ja advokatuuri vahel on võimalik ulatuses, milles see ei lähe vastuollu advokatuuri autonoomia, advokaadikutse sõltumatus ja advokaatide kutsesaladuse hoidmise nõuete täitmisega.

Kui advokatuuri järelevalve käigus leitakse puuduseid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alaste seaduse või advokatuuri esitatavate nõuete täitmisega seoses, siis antakse advokaadibüroole suunised ning tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks ning üldjuhul need ka kõrvaldatakse ning ei ole alust aukohtumenetluse algatamiseks. Advokatuur ei ole tuvastanud väärteokoosseisule vastavaid rikkumisi ning advokaatide / advokaadibüroode osas ei ole AdvS tulenevaid karistusi määratud, sest advokatuuri poolt järelevalve käigus leitud puudused on etteantud tähtaja jooksul kõrvaldatud.

Kontrolli käigus on puudustena näiteks tuvastatud, et advokaadibüroos ei olnud formaalselt kinnitatud advokatuuri koostatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise protseduurireegleid või ei olnud büroo teadlik kohustusest koostada riskihinnang või juhinduda advokatuuri juhatuse poolt kinnitatud riskihinnangust. On ette tulnud, et kontrolli teostamise hetkel ei olnud kliendilepingutes ette nähtud klauslit, et advokaadibüroo pidajal või advokaadil on õigus erakorraliselt etteteatamistähtaega järgimata leping üles öelda, kui majandus- või kutsetegevuses tehtavas tehingus osalev isik või klient ei esita, hoolimata sellekohasest nõudmisest, dokumente ja asjakohast teavet või kui esitatud dokumendid ja andmed ei kõrvalda kohustatud isiku kahtlust, et tehingu või ärisuhte eesmärgiks võib olla rahapesu või

terrorismi rahastamine. Paaril juhul vajas nimetatud klausel täpsustamist.

Mõnikord ei ole büroo määranud rahapesualaste reeglite täitmise eest vastutavat juhatuse liiget, kuigi Advokatuur on üldjuhul nõudnud, et see oleks määratud (kui bürool on rohkem kui üks juhatuse liige). Või on büroo määranud kontaktisiku, kuid kontrolli raames ei osanud büroopidaja selgitada kontaktisiku funktsiooni ning ka seda, kas RABi ja advokatuuri on kontaktisiku määramisest teavitatud. Ka on juhtunud, et büroo on määranud kontaktisiku (kuigi vastavat kohustust ei olnud) ning ei olnud sellest teavitanud RABi ja advokatuuri. Muus osas ei ole rahapesu ja terrorismi tõkestamise seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete täitmise rikkumist advokatuuri liikmete poolt tuvastatud ning advokatuuri juhatusele ei ole laekunud kaebuseid võimaliku advokatuuri liikme poolse rahapesu ja terrorismi tõkestamise seaduse rikkumise osas.

Advokaadibüroodele tehakse järelevave käigus vastavalt vajadusele soovitusi ja ettepanekuid puuduste kõrvaldamiseks ja/või rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise reeglite rakendamiseks. Ka on advokatuur pidanud oluliseks teha igakülgset koostööd ja abistada liikmeid, kui neil tekib rahapesu tõkestamise alaseid küsimusi ning selline koostöö on olnud tõhus ja eesmärgipärane. Advokaatide motivatsioon käituda korrektselt on kõrge ning nende mõjutamiseks ei ole vajalik rakendada aukohtumenetlust, kui on piisanud märkuse tegemisest.

Lühikokkuvõte

Kokkuvõttes on hinnang sektoris kehtivatele regulatsioonidele ja järelevalvele kõrge.

Vastavuskontrollisüsteemide ja aruandluse tõhusus

Riikide üleselt saab välja tuua järgneva: advokaatide sektoris kehtib aruandluse kohustus, kuid probleemiks on peetud raporteerimise vähesust. Eesti puhul ei ole põhjuseks järelevalveasutuste (mh katuseorganisatsioonide) ebaefektiivsus ega juhiste/juhendite puudumine. Eestis on olemas juhendmaterjalid, mis hõlmavad ka käitumisjuhiseid RP/TR kahtluse korral, tehakse regulaarselt advokaatide koolitamist, toimub koostöö katuseorganisatsiooniga ja (riiklike) järelevalve asutustega.

Eestis on raporteerimiskohustus sätestatud RahaPTSis, mille kohaselt on ka advokaatidel teatud juhtudel rahapesu andmebüroo teavitamiskohustus. Advokatuur esitab rahapesu andmebüroole igal aastal 15. aprilliks ülevaate advokatuuri juhatuse poolt läbiviidud järelevalvetoimingutest. Advokaatide poolt on rahapesu andmebüroole esitatavate teatiste arv väike. Esiteks, tuleb arvestada, et valdava enamuse advokaatide peamine töö on osalemine ja klientide nõustamine seoses menetlustega, mis on rahapesu tõkestamise regulatsiooni alt välistatud. Teiseks, Eesti õigussüsteemis ja turupraktikas on enamik RahaPTS regulatsiooni alla minevaid õigustoiminguid suunatud kas läbi notarite ja/või on esimeseks kokkupuutepunktiks pangad või muud teenuseosutajad – ehk et teised kohustatud subjektid on eesliinil, kes teevad vastavad teatised. Näiteks kinnisvara ostmiseks, osaühingu või aktsiaseltsi asutamiseks või nende osaluste ostmiseks pole otseselt vajalik advokaate kaasata. Finantstehinguteks aga pöörduakse krediidi- või finantseerimisasutuste poole. Eesti turul on selgelt eristunud ka äriühinguteenuste osutajad eraldi sektorina (ei ole advokaadid) ja advokaadibürood selles vallas tegutsevad vähe, nn riüliäriühinguid advokaadibüroodes üldiselt ei müüda. Vastavalt ka rahapesu kahtluse kohta esitatavad teatised saavad tulla valdavalt just pankadest ja notaribüroodelt, aga ka äriühinguteenuste osutajatelt, mistõttu kahtlased tehingud ei jõua läbi taolise “filtri” liiga tihti advokaadibürooni.

Turuosalistelt antud küsitluse tagasiside tulemusena nähtub, et ligi 20% vastanud advokaadibüroodest investeerivad riskijuhtimise tehnoloogiasse, eelkõige programmidesse/tarkvarasse ning tasulistesse andmebaasidesse. Ülejäänud büroodes tehakse taustakontrolli ja rakendatakse meetmeid juhtumipõhiselt ja käsitsi, kasutades taustakontrolliks eraldi selle juhtumi jaoks üksikkorras kogutavaid andmeid. Selline protsentuaalne jaotus on loogiline, kuna enamik büroosid ei tegele piisavalt tihti sellise nõustamisega, mis langeb RahaPTS-s sätestatud loetelu alla, mille puhul seadus üldse advokaatidele kohalduks. Samas on oluline märkida, et bürood on väga erineva suurusega ning tehnoloogiasse investeerivad eelkõige suured bürood, kus töötab palju advokaate ja kus tegeletakse keskmisest rohkem tehingutega. Kohustatud subjektideks on advokaadid, seetõttu on oluline silmas pidada, et näiteks 20 Eesti suurimat advokaadibürood katavad ligikaudu 550 tegutsevat advokaati ehk 65% advokatuuri aktiivsetest liikmetest.

Riikliku taustaga isikute kindlakstegemisel kasutatakse peamiselt Interneti otsinguid ja selle tasuta allikaid ning tasuta andmebaase ja kliendi enda deklaratsioone ja kinnitusi. Ligi 35% vastanutest indikeeris, et nendest allikatest ei piisa PEPide tuvastamiseks, kuna allikad ei pruugi kajastada tegelikkust ega anna kogu infot, samuti puudub andmebaas PEP-ide ja nende pereliikmete kohta. Ligi 24% vastanutest hindab, et neil on raske tuvastada ja jälgida PEPi eelkõige ebapiisava info, ebausaldusväärsete andmebaaside ja andmetele ligipääsu puudumise tõttu. Üheks põhjuseks on ka PEPi pereliikmete ja lähedaste kaastöötajate definitsiooni ebamäärasus ja laialivalgusus. Ehk et PEPidega seonduv ebakindlus ei ole advokaatide sektorile iseloomulik, vaid on direktiivi ja seaduse olemuslik probleem.

Keerukate või ebatavaliste tehingute kindlakstegemiseks on advokaadibüroodes kehtestatud juhendid. Klientide suhtes kasutatakse erinevaid kontrolli- ja hoolsusmeetmeid.

Kõikide vastuste puhul peab arvesse võtma, et need ei anna täielikku ülevaadet sektorist kuna kõik advokaadibürood ei andnud tagasisidet.

Lühikokkuvõte

Tagasiside põhjal on enim raskusi kontrolli- ja hoolsusmeetmete täitmine PEPide puhul usaldusväärsete infoallikate ja andmebaaside puudumise tõttu, kuid tegemist pole sektorispetsiifilise küsimusega, kuna avaliku sektori tugi on selles osas nii Eestis kui ka mujal üldiselt nõrk.

Kliendi suhtes rakendatavate hoolsusmeetmete raamistiku kvaliteet

Advokaatide poolt oma klientide suhtes rakendatavate hoolsusmeetmete üldkirjeldus:

- kliendi või tehingus osaleva isiku (isiku esindaja) isikusamasuse (esindusõiguse) tuvastamine ning info kontrollimine usaldusväärse ja sõltumatu allika põhjal;
- tegeliku kasusaaja tuvastamine ja isikusamasuse kontroll, kliendi või tehingus osaleva isiku omandi -ja kontrollstruktuurist arusaamine;
- ärisuhtest, tehingust või toimingust ja selle eesmärgist arusaamine ja vajadusel täiendava teabe kogumine;
- PEPide kontroll ja nende osas vajadusel täiendava teabe kogumine;
- ärisuhte seire;
- asjakohasel juhul kliendi rikkuse päritolu kohta teabe kogumine.

Küsitluse vastuste põhjal võib välja tuua, et enam tekitab probleeme PEPidega seonduv – info kogumiseks puuduvad nii avalikud kui ka tasulised andmebaasid, nii siseriiklikus kui riikide üleses vaates. Enamik advokaadibüroosid on väga väikesed, seal töötab üks-kaks inimest ja hoolsusmeetmete rakendamine, taustakontroll ja riskide maandamine toimib nõ käsitööna vastavalt vajadusele ja konkreetsele ülesandele ehk teisisõnu, advokaadibüroodes valdavalt ei ole pankadele sarnanevaid spetsiaalseid automatiseeritud või pool-automatiseeritud süsteeme. Bürood rakendavad riskipõhist lähenemist ning inimestel ja protseduuridel baseeruvad süsteemid on vastavuses riskide suurusega. Advokaatide vastastikune kontroll protseduuridest kinnipidamise osas toimib mikrobüroodes läbi igapäevase koostöö mitteformaalselt. Advokaadibürood üldiselt ei ole finantskuritegude sihtmärk, kuna nad ei vahenda makseid ega hoiusta raha. Osa advokaate on vastanud, et kõrge riskiga klientide tuvastamiseks ja kontrollimiseks vajalik info ei ole hõlpsalt kättesaadav, kuna kas puudub ligipääs või on teiste riikide infot raske leida või on tegemist mitteusaldusväärse infoga. Eeltoodu võib suurendada haavatavust, kuid see ei ole sektorist tulenev ega sellega seotud risk, kuna vajaliku info raskesti kättesaadavus puudutab kõiki subjekte ja seonduv avaliku sektori toe nõrkusega mitte ainult Eestis, vaid rahvusvaheliselt. Märkime, et riskide maandamise võimatusel advokaat loobub üldjuhul tööst, kuna tal pole kliendi teenindamise kohustust ning administratiivne koormus kõrge riskiga kliendi puhul ei pruugi olla proportsionaalne.

Lühikokkuvõte

Kokkuvõttes võib öelda, et tänu seadusandlusele ning sektoris olevate juhiste olemasolule ollakse teadlikud hoolsuskohustuse ja riskipõhise hindamise nõuetest, kuid teatud juhtudel (eelkõige PEPid, kõrge riskiga kliendid, välismaa päritolu PEPid ja kliendid) info puudulikkuse tõttu ja avaliku sektori nõrga toe

tõttu ei saa kohustatud isikud hoolsusmeetmeid efektiivseimal viisil täita. See ei tähenda, et hoolsusnõudeid advokaatide poolt ei täidetak, vaid et osalt on meetmete rakendamist raske teha ja mõnikord on lihtsam kliendist ja tööst keelduda, kui tema tausta lõpuni välja selgitada. Samuti on siinkohal oluline rõhutada, et paljude advokaatide tegevus on keskendunud kitsamalt sellistele tegevusvaldkondadele, mis RahaPTSis sätestatud hooldusmeetmete rakendamist ei eelda (näiteks klientide esindamine kohtumenetluses, nõustamine perekonnaasjades, inimeste omavahelistes võlaõiguslikes küsimustes jne), mistõttu rahapesu tõkestamise süsteem ettevõttes peab olema vajaduspõhine ja proportsionaalne. Avaliku sektori tugi usaldusväärsete tasuta andmebaaside näol aitaks väikestel ja keskmise suurusega ettevõtetel muuta hoolsusmeetmete rakendamist tõhusamaks.

11.6.4.1.4. Sektoriomaste riskide hindamine sektoripõhiste kontrollide kvaliteediga

Sektoriomaste riskide analüüsimisel ja hindamisel on tuvastatud järgmised haavatavad kohad:

- juurdepääs teabele (PEPid, kõrge riskiga kliendid nii riigisiselt kui riikideülevalt);
- keerukate või ebatavaliste tehingute kindlakstegemise tõhusate mehhanismide puudumine;
- registrites sisalduva info ebausaldusväärsus;
- kliendi poolt variettevõtete või variisikute kasutamise tuvastamine;
- pankrotimenetluse läbiviimise käigus võib ilmned erinevaid skeeme ettevõtte juhtimiseks või omandamiseks/omastamiseks.

Lühikokkuvõte

Kokkuvõttes suurendab haavatavust põhiliselt raskused info saamisel või selle kontrollimisel, sest väärinfo või info puudumine suurendab haavatavust igasuguse tehingu osas.

11.6.4.1.5. Varasemate hindamiste käigus tuvastatud riskidele reageerimise kvaliteet

NRA 2015. aasta tulemused:

Spetsiifiliselt õigusnõustajate tegevust puudutava osas on välja toodud järgmist: keerukate omandistruktuuride puhul on keeruline tuvastada tegelikku kasusaajat aktsiate, osade või hääleõiguse otsese või kaudse omamise või kontrollimise kaudu, kaasa arvatud esitajaaktsiate või -osade kujul. Nimetatud juhul jääda hädaks ka tegeliku kasusaaja tuvastamisel, kes muul moel kontrollib juriidilise isiku juhtimist. Suurima puudusena nimetavad eksperdid äriregistris sisalduvate andmete kontrollimise puudumist, mis omakorda tähendab, et äriregistris sisalduvate andmete puhul ei ole tagatud nende õigsus. Käibe ja sularaha osakaal on õigusnõustajate sektoris väike ja sellega täiendavaid ohte sektorile pigem ei kaasne. Pankrotimenetluse läbiviimise käigus võib ilmned erinevaid skeeme ettevõtte juhtimiseks või omandamiseks/omastamiseks.

Ettepanekud riskide maandamiseks olid järgmised:

Läbi Eesti äriregistri on ligipääs ka Euroopa äriregistrile. Nimetatud äriregistritest on võimalik saada informatsiooni potentsiaalse kliendi või tehingus osaleva isiku juhtimisstruktuuri kohta. Päringuid on võimalik turuosalisel teha ka väärtpaperite keskregistrisse, kust on võimalik informatsiooni saada Eesti äriühingute tegelike kasusaajate kohta. Krediidinfost on võimalik saada informatsiooni kliendi või tehingus osaleva isiku maksekäitumise kohta, rahvusvahelistest andmebaasidest PEPide ja rahvusvaheliste sanktsioonide subjektide kohta.

NRA2015 tulemused näitasid, et sektori haavatavuse tase oli möödunud hindamise perioodil madal. Soovitati, et antud sektori puhul tuleks keskenduda saavutatud taseme hoidmisele, seejuures jätkata regulaarsete koostööde korraldamisega ning toetada järelevalve-alast tegevust ja pakkuda konsultatsioone juhendmaterjalide väljatöötamisel. Kontrollimeetmed said kogumis hindeks kõrge, mis on arvestades sektori reguleerituse taset, piiranguid ja kontrollimehhanisme ka põhjendatud.

Advokaatide osas toodi esile, et advokatuuri järelevalve on ebapiisav ning et karistusi ei ole kohaldatud.

SRNA 2017/2019:

Mittefinantssektoris on probleemiks kliendi tegeliku kasusaaja tuvastamine. Analüüs on näidanud, et

mõnikord ei ole tegeliku kasusaaja mõiste ise ärisuhte sõlmimisel kas õigesti mõistetav või seda ei kontrollita õigesti. Samuti kannatab järelevalve kontrollide, juhendamise ja aruandluse taseme puuduste osas enamikus liikmesriikides. Riskiteadlikkust hinnati madalaks, samuti toodi esile teadete esitamise vähesust. Kokkuvõttes hinnati rahapesu haavatavust kõrgeks.

Õigusala professionaalide, mh advokaatide osas toodi esile, et kurjategijad võivad soovida kasutada advokaatide teenuseid järgmistes valdkondades:

- kliendikontode väärkasutamine, kinnisvara ostmine, usaldusfondide ja ettevõtete loomine ning juhtimine, teatud kohtuvaidluste algatamine. Advokaadid võivad olla kaasatud rahapesuskeemidesse „läbipaistmatute struktuuride” loomise kaudu, mis on määratletud kui äristruktuurid, kus varjatud on selles struktuuris olevate üksuste omanike või asutuste omanike ja kokkulepete tegelikud isikud. Selliste struktuuride loomine, mis on sageli loodud erinevates jurisdiktsioonides, sealhulgas offshore-keskustes, on keeruline ja nõuab spetsialistide, nagu advokaadid, teenuseid.

Ettepanekud EL-i liikmesriikide tasemel:

1. Liikmesriigid peaksid oma riiklikes riskihinnangutes nõuetekohaselt arvestama erinevate teenustega seotud riskidega ja määratlema asjakohased leevendusmeetmed;
2. Liikmesriigid peaksid tagama, et teave juriidiliste isikute tegelike omanike ja õigusliku korralduse kohta on piisav, täpne ja ajakohane;
3. Kohalike kontrollide arv spetsialistide sektoris, kes teostavad õigusliku privileegi põhimõtetele hõlmatud tegevusi, peaks olema proportsionaalne riskidega;
4. Järelevalve teostajad peaksid arendama paremat arusaamist rahapesu ja rahapesu rahastamise riskidest, millega ettevõtte konkreetne segment kokku puutub. Seda soovitus tuleks kohaldada ka advokaatide suhtes;
5. Regulaarne koostöö pädevate asutuste ja kohustatud isikute vahel;
6. Kohustatud isikute koolitamine;
7. Pädevate asutuste aruandluskohustus nende vastutusalasse kuuluvate kohustatud isikute rahapesu tõkestamise ja järelevalvetegevuse kohta.

Moneyvali IV hindamine:

Advokaatide puhul toodi välja üldine hea teadlikkus RP/TR tõkestamise nõuetest ning et riskipõhine lähenemine on igapäeva praktikas kasutusel. Advokatuuri juhised on advokaatide hinnangul väga kasulikud.

Hindamisraportis toodi välja, et advokatuur peaks üle vaatama oma järelevalvesüsteemi, mis puudutab neid liikmeid, kes on RP/TR suhtes kõrgemas riskigrupis. Samuti tuleks tõhustada advokaadibüroode kontrolli RP/TR valdkonnas. Puudusena märgiti ka, et advokatuur ei ole advokaatide suhtes rakendanud karistusi RP/TR nõuete rikkumise tõttu. Advokaatide poolt märgiti, et riiklike andmebaaside osas on puudujääke, näiteks andmed tegeliku kasusaaja osas ei pruugi olla täielikud. Samuti märgiti, et rahapesu andmebüroo ei ole välja töötanud piisavalt juhiseid advokaatide tarbeks.

Jätakuvalt esineb vajadus täiendada ja arendada riiklikke andmebaase. Samuti on endiselt oodatud juhised kohustatud isikutele konkreetsete sektorite kaupa.

11.6.4.1.6. Järeldus

Skaalal 1-5 on hindamismooduli kohaselt advokaatide sektori haavatavuse hinne rahapesu aspektist ümardatuna 2,31 ehk **madal**.

Tabel 98. Rahapesu haavatavuse tase advokaatide sektoris

Sektor	Rahapesu haavatavuse tase sektori tasandil	
Advokaadid	2,31	madal

Sektori tugevateks külgedeks saab pidada piisava õigusraamistiku olemasolu, katuseorganisatsiooni

tegevust advokaatide teadlikkuse tõstmisel (välja töötatud uued juhendid, riskihinnangud, samuti annab juhatus vajadusel juhiseid/seisukohti, toimub liikmeskonna regulaarne koolitamine), samuti piisavate distsiplinaarkaristuste olemasolu seaduse tasandil, mida on vajadusel võimalik rakendada. Advokaadibüroode tasandil võib välja tuua hoolsusmeetmete täitmise ja riskijuhtimise kõrget taset.

Advokaatide sektori puhul tõhustab RP/TR rahastamise tõkestamisega nõuetega seonduvat ka asjaolu, et kõik advokaadid kuuluvad katuseorganisatsiooni ning järelevalve sektori üle on täielik. Samuti on oluline, et advokatuuri liikmeks võtmisel kontrollitakse isiku tausta ning minevikus tahtliku kuriteo toime pannud isikud ei saa advokatuuri liikmeks. Samuti arvatakse advokatuurist viivitamatult välja isikud, kes on süüdi tahtliku kuriteo toimepanemises. Lisaks on kõik advokatuuri liikmed allutatud kõrgetele eetilistele ja kutsetegevuse standarditele.

Haavatavaks kohaks võib pidada juurdepääsu adekvaatsele infole, mis puudutab PEPE, tegelikke kasusaajaid ja kõrge riskiga kliente. PEPide puhul puuduvad asjakohased andmebaasid ning eriti keeruline on välisriikidest info kogumine. Nimetatud puudused vajavad aga lahendamist riiklikul tasandil, see tähendab, et tegemist ei ole sektoripõhise riskiga.

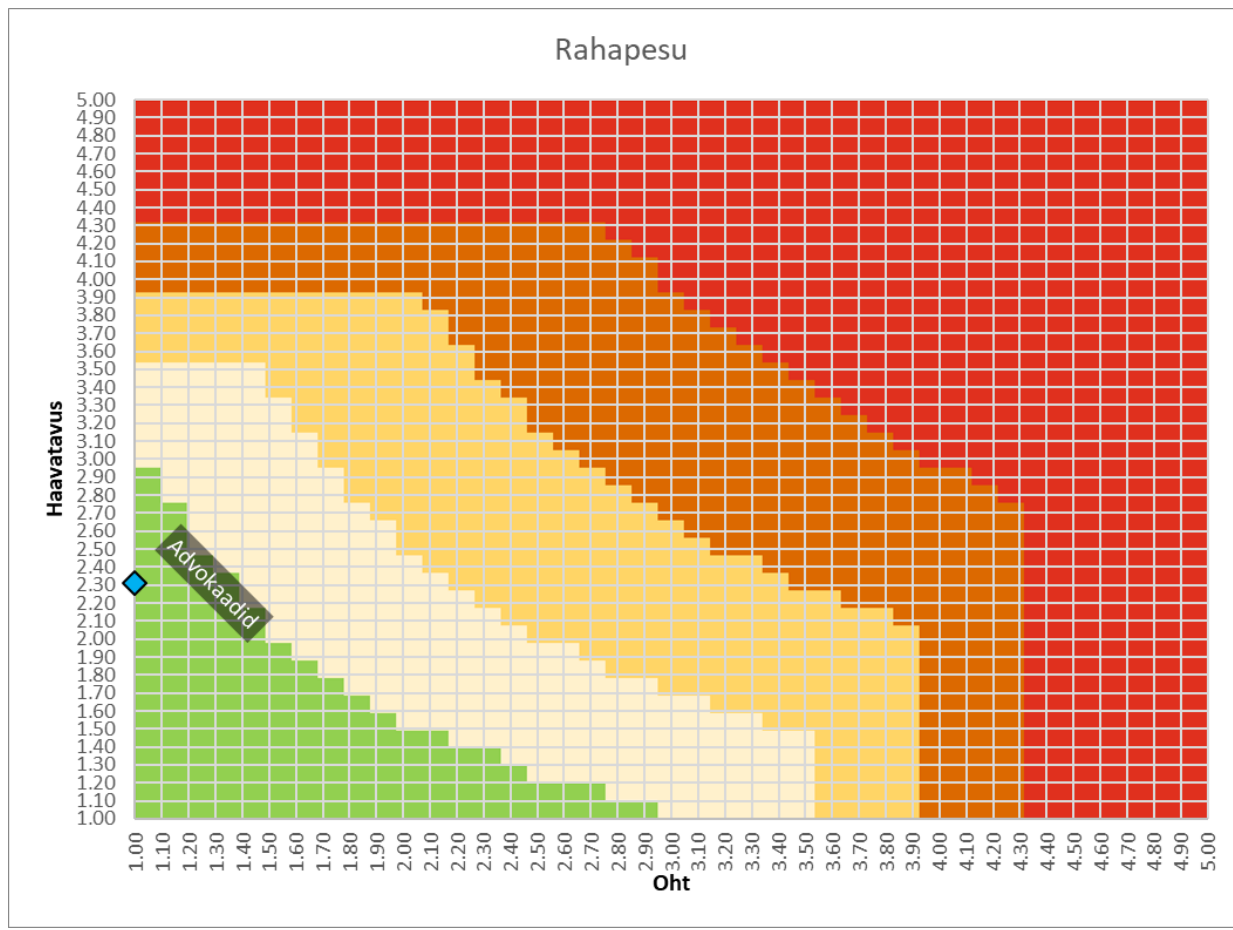
Hindamismooduli kohaselt on kõrgema haavatavusena välja toodud sektori üle ühise järelevalve tegemise võimatust, kuid advokatuuri hinnangul on advokatuuri poolne spetsiifiline järelevalve advokaatide üle täiesti piisav ning ainuvõimalik. Advokaatide sektor Eestis on selgelt eristatav ülejäänud õigusnõutajatest ning järelevalvelised küsimused ja võimalikud probleemid on täiesti erinevad. Advokaadid ei ole nõus enda käsitlemisega "õigusnõustajate sektorina", mis võimaldab võõraid probleeme kunstlikult omistada kõrge tegutsemisstandardiga advokatuuri liikmetele.

Regulatsioonide ja järelevalve tõhustamine veel kõrgemal tasemel ei ole advokatuuti seisukohalt vajalik, kuna sektori haavatavuse tase on madal ning olemasolevad mehhanismid toimivad. Praegust järelevalve taset tuleb hoida ka edaspidi.

Võrreldes varasemate perioodidega **on advokatuur järelevalvet ja selgitustööd oluliselt tõhustanud ja teeb seda jätkuvalt:**

- (i) advokatuur korraldab regulaarseid koolitusi advokaatidele. Lisaks on nüüd advokaatidele kättesaadav rahapesu tõkestamise alane koolitusvideo, mis on ka igal ajal järelevaadatav;
- (ii) rahapesualaseid koolitusi viivad täiendavalt läbi ka advokaadibürood, kes on kaasatud järelevalve protsessi kohustatud subjektide ehk advokaatide üle;
- (iii) advokatuur viib läbi planeeritud kohapealseid kontrole regulaarselt igal aastal, näiteks kui kontrollitakse 25 advokaadibürood (varasema hindamise perioodil oli vastav arv 20), igas advokaadibüroos töötab 1 kuni 70 advokaati;
- (iv) advokatuur viib advokaadibüroodes läbi erakorralisi kohapealseid kontrole;
- (v) advokatuur on välja töötanud ja vastu võtnud uued rahapesu tõkestamise juhendid ja riskihinnangu dokumendid ning neid ajakohastanud (viimane uuendus 2020);
- (vi) advokatuuri juhatus on määranud rahapesu tõkestamisega tegeleva juhatuse liikme, et pakkuda kantselei töötajatele täiendavat tuge;
- (vii) advokatuur on ellu kutsunud kvaliteedijuhtimise tunnistuste süsteemi, millega on vabatahtlikult liitunud kuus bürood ja need katavad tänaseks juba 209 advokaati – vastavad bürood rakendavad vabatahtlikult kõrgendatud nõudeid ning on allutanud ennast advokatuuri auditeerimisele, sh rahapesu tõkestamise meetmete, protseduuride ja süsteemide osas;
- (viii) advokatuur on teinud koostööd isikute professionaalset taustakontrolli teostava erasektori ettevõttega ja aidanud neil teenuseid kohandada advokaatidele sobivaks, et võimaldada advokaatidel vajadusel kasutada välist asjatundlikku abi hoolsusmeetmete täitmisel;
- (ix) advokatuur on välja töötamas ja rakendab lähiajal täiendavalt advokaadibüroode kaugkontrolli süsteemi, mis võimaldab samaaegselt kontrollida suurt hulka büroosid ja selekteerida välja täpsema vaatluse alla jäävaid büroosid;
- (x) advokatuur peab esmaseks prioriteediks igakülgset koostööd liikmeskonnaga ja rahapesu tõkestamise probleemide ennetamist ning vältimist.

Joonis 31. Advokaatide sektori rahapesu riskitaseme soojuskaart

Kokkuvõte

Sektori riskitase rahapesu aspektist on **madal**, mis tähendab seda, et riski ja selle tagajärgi tuleb aktsepteerida ning konkreetseid meetmeid ei peeta vajalikuks. Sektoris võib rakendada hoolsusmeetmeid lihtsustatud korras.

11.6.4.1.7. Riskimaandamise strateegia

11.6.4.1.7.1. Levendavad meetmed riiklikul tasandil

Riskihinnangu tulemustest lähtudes tehakse järgmised ettepanekud olukorra parandamiseks riiklikul tasandil:

- riiklikes registrites sisalduv info ajakohasus ja usaldusväärsus;
- andmebaas PEPide ning nende pereliikmete ja lähedaste kaastöötajate kindlakstegemiseks ja kontrollimiseks;
- usaldusväärsete ja tasuta andmebaasid taustakontrolli teostamiseks;
- selgemad nõuded ja juhised kohustatud isikutele sektorite lõikes;
- usaldusväärsete andmete tasuta kättesaadavus – seda vaja tagada nii Eesti kui EL tasandil taustakontrolli teostamiseks.

Advokaatuur järelevalveasutusena sooviks RABilt tagasisidet advokaatuuri poolt iga aastaselt esitatava aruande osas, senini pole tagasisidet tulnud. Jooksev tagasiside advokaatuuri järelevalve osas aitaks ehk protsessides mingeid parendusi teha. Siiani on toimunud kohtumised üks kord aastas RAB ja advokaatuuri juhatuse vahel, selliseid kohtumisi tuleb korraldada vähemalt kaks korda aastas ja analüüsida konkreetseid juhtumeid või ka uusi riskifaktoreid. Küsitlusele vastanud advokaadibürood on märkinud, et ei ole RABilt saanud tagasisidet ka kahtlaste teadete kvaliteedi osas.

11.6.4.1.7.2. Leevendavad meetmed kohustatud isikute tasandil

Advokaatide tasandil saab vajalike leevendavate meetmetena samuti välja tuua punktis 11.6.4.1.7.1. nimetatud. Meetmete kehtestamise pädevus on riiklikul tasandil.

11.6.4.2. Terrorismi rahastamise tõkestamise haavatavused

11.6.4.2.1. Kokkupuude ohuga

Spetsiifilised erisused puuduvad, riskid analoogsed rahapesu ohtudega, kuid praktikas kokkupuude puudub ning esinemise ohu tõenäosus on ülimalt madal.

11.6.4.2.2. Riskiteadlikkus

Juhtkonna pühendumine ja juhtroll

Kuna terrorismi rahastamise tõkestamine on lahutamatu seotud rahapesu tõkestamisega, siis sektori teadlikkus terrorismi rahastamise tõkestamisest on samuti kõrge punktis 11.6.4.1.2. toodud selgituste põhjal. Seaduses ettenähtud hooldusmeetmete rakendamine on suunatud nii rahapesu kui terrorismi rahastamise tõkestamisele.

Advokaatidele teadaolevalt ei ole terrorismi rahastamise tõkestamisega seonduvalt advokaatide poolt rahapesu andmebüroole teatise esitatud ega ole teadaolevalt ühtegi juhtumit, kus advokaate oleks kuritarvitatud terrorismi rahastamiseks.

11.6.4.2.3. Terrorismi rahastamise avastamise ja massihävitusrelvade leviku rahastamise tõkestamise kvaliteet

Järelevalve kvaliteet

Terrorismi rahastamise avastamise osas ei ole antud punktis võrreldes punktis 11.6.4.1.3. välja tooduga midagi erinevat välja tuua. Massihävitusrelvadega seonduvalt puuduvad teadaolevad spetsiifilised riskid advokaatide sektoris.

Vastavuskontrollisüsteemide ja aruandluse tõhusus

Turuosalistelt antud küsitluse tagasiside tulemusena nähtub, et ca 20% vastanud advokaadibüroodest investeerivad riskijuhtimise tehnoloogiasse, eelkõige programmidesse/tarkvarasse ning tasulistesse andmebaasidesse. Ülejäänud büroodes tehakse taustakontrolli ja rakendatakse meetmeid juhtumipõhiselt ja nõ kätsi, kasutades taustakontrolliks eraldi selle juhtumi jaoks üksikkorras kogutavaid andmeid. Selline protsentuaalne jaotus on loogiline ja peegeldab ka advokaadibüroode spetsialiseerumist, kuna enamik büroosid ei tegele piisavalt tihti sellise nõustamisega, mis langeb RahaPTSs sätestatud loetelu alla, mille puhul hooldusmeetmete rakendamise kohustus advokaatidele kohalduks. Rakendatavad protseduurid ja hooldusmeetmete rakendamise viisid peavad olema proportsionaalsed ja vastama mõistlikkuse põhimõttele, arvestades konkreetse büroo advokaatide tegevusega seotud riske.

Riikliku taustaga isikute kindlakstegemisel kasutatakse peamiselt Interneti otsinguid, Interneti tasuta allikaid, vestlust isikuga või ka tasulisi andmebaase. Ligi 35% vastanutest indikeeris, et nendest allikatest ei piisa PEPide tuvastamiseks, kuna allikad ei pruugi kajastada tegelikkust ega anna kogu infot, samuti puudub andmebaas PEPide ja nende pereliikmete kohta. Ligi 24% vastanutest hindab, et neil on raske tuvastada ja jälgida PEPi eelkõige ebapiisava info, ebausaldusväärsete andmebaaside ja andmetele ligipääsu puudumise tõttu. Probleemiks on ka PEPi mõiste laialivalgusus nii direktiivis kui seaduses.

Keerukate või ebatavaliste tehingute kindlakstegemiseks on advokaadibüroodes kehtestatud juhendid. Klientide suhtes kasutatakse erinevaid kontrolli- ja hooldusmeetmeid, kuid probleeme tekitab usaldusväärsete andmebaaside puudumine, mis muudab hooldusmeetmete rakendamise ebaefektiivseks ja

kulukaks.

Kõikide vastuste puhul peab arvesse võtma, et need ei anna mitte mingil juhul täielikku ülevaadet sektorist kuna kõik advokaadibürood ei andnud tagasisidet. Samuti ei tegutse kõik advokaadibürood valdkondades, mis eeldavad hoolsusmeetmete regulaarset kohaldamist.

Kokkuvõttena saab tuua, et tagasiside põhjal on enim raskusi kontrolli- ja hoolsusmeetmete täitmine PEPide puhul usaldusväärsete infoallikate ja andmebaaside puudumise tõttu. Raskuste esiletoomine ei tähenda seda, et hoolsusmeetmeid ei rakendataks või teenindataks kliente ilma nõudeid järgimata.

Kliendi suhtes rakendatavate hoolsusmeetmete raamistiku kvaliteet

Hoolsusmeetmete üldkirjeldus:

- tunne oma klienti põhimõtte järgimine (taustakontroll);
- toodete/teenuste/tehingutega seotud riskide hindamine;
- sanktsioonide nimekirja kontroll;
- dokumentide õigsuse kontroll;
- rahaliste vahendite päritolu ja liikumise jälgimine;
- toimimine vastavalt erinevatele juhistele;
- geograafiliste piirkondade ja jurisdiktsioonidega seotud riskide hindamine;
- radikaalsete liikumiste ja vaenulike infokampaaniate/välispropaganda jälgimine.

Kokkuvõttes võib öelda, et ka terrorismi rahastamise tõkestamise nõuetest ollakse teadlikud, kuna see käib rahapesu tõkestamisega käsikäes, kuid esinemise madala tõenäosuse tõttu on rõhuasetus hoolsusmeetmete rakendamisel rahapesu tõkestamise riskidel ning väiksem on tähelepanu spetsiifiliselt terrorismist tulenevate ohtude hindamisele. See vastab proportsionaalsuse ja riskide mõistliku hindamise põhimõttele, kuivõrd kohustatud subjekt peabki suuremat tähelepanu pöörama suurematele riskikohtadele, lähtudes oma tegevuse eripärast. Hoolsusmeetmete rakendamine maandab piisavalt nii rahapesu kui terrorismi rahastamise riske, mis advokaadibüroode tegevusega seonduksid. Terrorismi osas haavatavuse esinemine on väike, kuna Eesti praktikas kokkupuude sisuliselt puudub, seega ka mõne nimetatud hoolsusmeetme väiksemas ulatuses rakendamine ei tõsta haavatavuse taset.

Sektoripõhiste rahvusvaheliste sanktsioonide kindlakstegemise kvaliteet

Sanktsioonide, embargo vmt meetmete kehtestamine on väga kõrge riskiindikaator ning tehingutes tuleb sanktsioonide olemasolu alati kontrollida. Küsitluse tulemusel on 92% vastanud advokaadibüroodest välja töötanud ka mh finantssanktsioonide järgimise põhimõtted ning hoolsusmeetmete kohaldamisel jälgitakse ka sanktsioonide nimekirja.

Sanktsioonide olemasolu kontrollitakse avalikest andmebaasidest. Erinevalt PEPidest on rahvusvaheliste sanktsioonide osas info andmebaaside kaudu kättesaadav. Antud aspekti haavatavuse tase on seetõttu väga madal.

11.6.4.2.4. Sektoriomaste riskide hindamine sektoripõhiste kontrollide kvaliteediga

Sektoriomaste riskide analüüsimisel ja hindamisel on tuvastatud järgmised haavatavad kohad:

- keerukate või ebataavaliste tehingute kindlakstegemise tõhusate mehhanismide puudumine;
- juurdepääs teabele;
- registrites sisalduva info ebausaldusvärsus;
- selliste äriühingute tuvastamine, mis toetavad isiku (tegeliku kasusaaja) äritehingus osalemise või tema vara varjamist;
- selliste juhtude tuvastamine, kus juriidilist isikut või õiguslikku üksust kasutatakse tegeliku tulusaaja varjamiseks;
- kliendi poolt variettevõtete kasutamise tuvastamine ja vastavatest kahtlustest teatamine.

Kokkuvõttes suurendab haavatavust põhiliselt raskused info saamisel või selle kontrollimisel, sest väärinfo või info puudumine suurendab haavatavust igasuguse tehingu osas.

11.6.4.2.5. Varasemate hindamiste käigus tuvastatud riskidele reageerimise kvaliteet

NRA 2015. aasta tulemused:

Terrorismi osas ei ole eraldiseisvana midagi spetsiifiliselt välja toodud, vt. vastus punktis 11.6.4.1.5.

SRNA 2017/2019:

Kuna RP/TR seotuse tõttu ei ole terrorismi osa eraldi hinnatud. Vt. ka vastust punktis 11.6.4.1.5.

Moneyvali IV hindamine:

Vt. ka terrorismi osas vastust punktis 11.6.4.1.5.

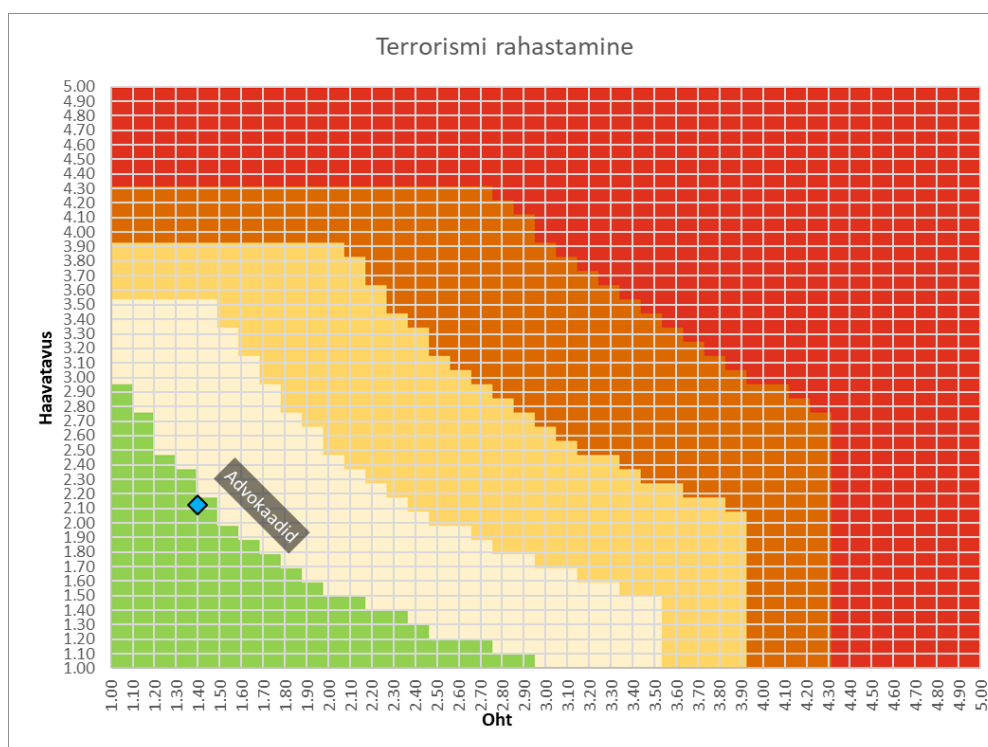
11.6.4.2.6. Järeldus

Skaalal 1-5 on hindamismooduli kohaselt advokaatide sektori haavatavuse hinne terrorismi aspektist ümardatuna 2,12 ehk **madal**.

Tabel 99. Terrorismi rahastamise haavatavuse tase advokaatide sektoris

Sektor	Terrorismi rahastamise haavatavuse tase sektori tasandil	
Advokaadid	2,12	madal

Joonis 32. Advokaatide sektori terrorismi rahastamise riskitaseme soojuskaart

Kuna terrorismi rahastamise tõkestamine on seotud rahapesu tõkestamisega, siis terrorismi haavatavuste osas, neid siinkohal ei korrata. Vaid PEPide osas on erisus, nendega seonduvat on hinnatud kõrgeima hindega ülesehituse tõhususe skaalal, kuna ei kuulu kohaldamisele.

Kokkuvõte

Sektori riskitase terrorismi rahastamise aspektist on **madal**, mis tähendab seda, et riski ja selle tagajärgi

tuleb aktsepteerida ning konkreetseid meetmeid ei peeta vajalikuks. Sektoris võib rakendada hooldusmeetmeid lihtsustatud korras.

11.6.4.2.7. Riskimaandamise strateegia

Kuna terrorismi rahastamise kontekstis on sektori haavatavuse madal, pole eeltoodud põhjusel regulatsioonide või järelevalve tõhustamine antud sektori suhtes vajalik ning keskenduda tuleb saavutatud taseme hoidmisele. Kasuks tulevad punktis 11.6.4.1.7. loetletud riskide leevendamismeetmed.